

O ČUVAONICAMA MUZEJA PRIGORJA – 40-GODIŠNJA POVIJEST PROBLEMA I RJEŠENJA

DUBRAVKA HABUŠ SKENDŽIĆ

Muzej Prigorja

d.habus.skendzic@muzejprigorja.hr

MORENA ŽELLE

Muzej Prigorja

morena.zelle@muzejprigorja.hr

U 2017. godini Muzej Prigorja navršio je četrdeset godina postojanja, pa se u usporedbi s mnogim muzejima može smatrati mladom ustanovom. Povijest sakupljanja građe, gledana iz tog aspekta, u njemu je prilično kratka, a fundus znatno manji od onoga o kojemu se brinu muzejske ustanove osnovane davno prije njega. Unatoč tomu, Muzej nije pošteđen brojnih problema povezanih sa smještajem postojeće građe i brigom o njoj, a osobit je problem prihvaćanje novih muzejskih predmeta. Nedovoljan prostorni kapacitet, kao i obilježje raspoloživog prostora – nenamjensko (Muzej Prigorja djeluje u zaštićenoj kasnobaroknoj kuriji Zagrebačkog kaptola s kraja 18. stoljeća i njezinoj dvorišnoj zgradi), nesumnjivo su najveći razlozi za to. Međutim, iako problemi smještaja građe kod nas imaju dugu povijest, a rješenja pohrane daleko su od svjetskih standarda, ne možemo reći da smo u znatno gorem položaju od većine drugih muzeja u zemlji. Ti su problemi, koliko nam je poznato, više ili manje zajednički većini muzejskih ustanova.

U skladu s misijom Muzeja Prigorja jedna od najvažnijih uloga uz prikupljanje, stručnu obradu i predstavljanje građe jest čuvanje muzejske građe i muzejske dokumentacije. Planom zaštite određuju se organizacija prostora za smještaj građe i njihovo opremanje te osiguravanje uvjeta čuvanja, dostupnosti i predstavljanja građe. Zaštita muzejske građe vrlo je složena tema koja je regulirana nizom muzejskih zakona koji nas obvezuju, međutim aktualna praksa od nas zahtijeva da se prilagodimo različitim uvjetima i često pomirimo nemoguće.

Kako bi se načinila analiza stanja čuvanja građe u Muzeju Prigorja, potrebno je uzeti u obzir niz različitih čimbenika koji uvjetuju preventivnu zaštitu građe kao osnovni oblik zaštite. Preventivnom zaštitom nastoje se stvoriti preduvjeti koji će onemogućiti osnovne razloge propadanja muzejskih predmeta. Pritom u prvom redu mislimo na prvu razinu zaštite, zgradu Muzeja, njezino stanje, zatim raspored i kvadraturu prostora predviđenih za čuvaonice i izložbene prostore te, naravno, sam fundus, koji je potrebno zaštititi od fizičkih i bioloških uzročnika propadanja. Za razumijevanje problema pohrane građe u našem Muzeju dovoljno je navesti

Slika 1. Muzej Prigorja, kurija Zagrebačkog kaptola

brojke koje vrlo znakovito upućuju na to: ukupna kvadratura koju Muzej ima na raspolaganju je 617,61 m², a kvadratura prostora namijenjenih za čuvaonice je 98,46 m². Kuriya je zaštićeni spomenik kulture i, s obzirom na to da nije građena za muzej, teško je pomiriti njezin raspored prostorija i arhitektonske značajke s potrebama te stručnim i tehničkim standardima nužnim za smještaj i izlaganje muzejske građe.

Sljedeći je problem sam fundus koji zastupa baštinu ovog kraja u Arheološkoj, Etnografskoj, Povijesnoj i Likovnoj zbirci. Svaku pojedinu zbirku čine skupine muzejskih predmeta od različitih vrsta materijala (drva, metala, tekstila, keramike, kamena, papira, stakla) koji svaki za sebe imaju propisane uvjete primjerenog čuvanja, što dodatno otežava provođenje cjelovitih mjera zaštite.

Zbog nedostatka prostora ne možemo organizirati pohranu istovrsne građe na jednome mjestu te osigurati odgovarajuću relativnu vlagu, temperaturu, količinu i jačinu svjetla, stoga su organizacija i plan preventivne zaštite građe načinjeni uz uvažavanje raspoloživih prostornih uvjeta.

Zgrada Muzeja ima četiri etaže – podrum, prizemlje, prvi kat i potkrovlje – ali Muzej se ne koristi svim navedenim prostorima u cijelosti. U podrumu se nalazi ugostiteljski objekt. U prizemlju Muzej upotrebljava oko 50 % prostora, u kojemu su smještene galerija i restauratorska radionica koja zauzima prostor nedostatan za veće zahvate i u njoj se provode osnovne mjere čišćenja i zaštite. U hodniku uz radionicu nalaze se ugrađeni ormari za pohranu predmeta Likovne zbirke (uokvirena ulja, skulpture) i dijela Etnografske zbirke (porculan i staklo).

Slika 2. Tlocrt prvog kata kurije. Crvenom su bojom označene površine na kojima je smještena muzejska građa.

Neuokvirene slike, akvareli, pasteli i grafike, polegnuti i odvojeni beskiselinskim separatorima, smješteni su u ladičaru na hodniku prvog kata.

Radni prostori stručnih zaposlenika i administracije zauzimaju najveći dio prvog kata, a jedna je prostorija namijenjena čuvanju građe. Potkrovljem se koristi za povremene izložbe, a u jednom dijelu organiziran je dodatni prostor za pohranu građe. U čuvaonici na prvom katu čuvaju se tekstilni predmeti pohranjeni u beskiselinske kutije koje su smještene na policama (kutije su izrađene namjenski prema dimenzijama predmeta). Međutim, dio tekstilnih predmeta iz Etnografske zbirke primorani smo držati u ladicama komoda te u ormarima koji su i sami građa kako bismo što racionalnije iskoristili prostor.

Osim tekstila ovdje se čuva keramika iz Etnografske zbirke i dio Povijesne zbirke, a drugi dio nalazi se u sobi kustosa povjesničara. Metalni predmeti iz Arheološke zbirke smješteni su u metalnom ormaru, u sobi dokumentarista, a drugi

dio Arheološke zbirke, predmeti i posude od keramike, nalazi se u metalnim spremnicima u potkrovlju.

Iz opisanoga je vidljivo kako se u nedostatku čuvaonica koristi svim raspoloživim površinama u zgradi Muzeja, a veličina predmeta često je jedan od glavnih čimbenika odluke pri smještaju. Stoga je dio predmeta koji zauzimaju najviše prostora, kao što su tkalački stanovi, ormari i škrinje, raspoređen po sobama kustosa ili hodnicima. Velik dio drvenih predmeta iz Etnografske zbirke, koje nismo mogli rasporediti na hodnicima i po sobama, čuva se na trećoj etaži u tavanском prostoru.

Budući da je građa raširena po cijeloj zgradi, nije moguće provesti primjeren klimatizacijski sustav prema materijalu, te se na cjelokupnom fundusu Muzeja provodi osiguranje osnovnih uvjeta smještaja i sprečavanje djelovanja štetnih tvari. Muzejska se građa nastoji zaštititi konvencionalnim metodama: od utjecaja vanjskog svjetla zastiranjem prozora, odmicanjem od hladnih ploha, podizanjem od poda i slično. Na našu sreću, zgrada Muzeja je povijesna građevina debelih zidova, pa su mjerenja temperature i vlage zraka koje smo provodili u prostoru čuvaonice pokazala mala odstupanja tijekom godine, bez velikih oscilacija koje bi ugrozile građu.

Za prijam građe s terena i karantenu koristi se odvojenom zgradom u dnu dvorišta. Dijelom zgrade, zasebnom prostorijom, također se koristi kao čuvaonicom u kojoj su smještene kutije s fragmentima arheološke keramike (studijska građa) i veliki predmeti poput monoksila (7,6 m dužine) i kočije.

Iz svakodnevne prakse, bremenite problemima i izazovima, izdvojili bismo

upravo primjer smještaja ovih dvaju najvećih muzejskih predmeta iz naših zbirki – monoksila iz 15. stoljeća i kočije, tzv. šlavunera, iz druge četvrtine 20. stoljeća – koje zbog velikih dimenzija ne možemo izložiti u prostoru Muzeja. Riječ je o vrlo atraktivnim, ali i važnim predmetima koji mogu biti izvor raznovrsnih informacija. Izloženi s objašnjenjima o vremenskim, ekonomskim, socijalnim i drugim vrijednostima, mogli bi poručiti što se događalo na ovom prostoru, ali i šire, u vremenu njihova nastanka. Izlaganje takvih predmeta zahtijeva velike napore u tehničkom smislu jer, osim što bi trebali biti zaštićeni od propadanja, trebali bi po mogućnosti biti izloženi u simuliranom ambijentu kako bi se pojašnio njihov kontekst. Osim toga, u spomeničkom prostoru, kakva je zgrada kurije koja je i sama eksponat, predstavljaju je ovih predmeta velik izazov.

Nažalost, monoksil i kočija zasad su „nevidljivi“ našim posjetiteljima. Nadamo se da će u budućemu stalnom postavu Muzeja biti njegov važan dio.

Iz svega napisanog jasno je da je svaki kutak Muzeja iskorišten za pohranu građe. Svaka nova akvizicija, osobito predmeta većih dimenzija, dovodi nas pred nove probleme, pa bi svakako trebalo provodi-

Slika 3. Čuvaonica na prvom katu kurije s etnografskom građom

ti strogi plan otkupa prema planu razvoja pojedine zbirke i scenariju budućega stalnog postava. Planirajući ostvarenje stalnog postava, Muzej Prigorja izradio je 2015. godine muzeološku koncepciju i idejno rješenje adaptacije zgrada kojima se predviđa znatno povećanje površine namijenjene čuvaonicama. Postupanje prema spomenutoj koncepciji, koja čuvaonice shvaća kao prostorne jedinice Muzeja koje su po važnosti ravnopravne onima čija je funkcija predstavljanje građe ili njezina obrada, smatramo jednim od nužnih rješenja.

ABOUT THE STORAGE OF THE PRIGORJE MUSEUM – A 40-YEAR HISTORY OF PROBLEMS AND SOLUTIONS

Although operating for only 40 years and having the holdings significantly smaller than the older museum institutions, the Prigorje Museum has not been spared numerous problems related to the accommodation of the existing materials, care about them, and particularly with accepting the new museum items. Insufficient spatial capacity and the characteristic of the available space are the biggest reasons for this, which many institutions have in common. The storages, as well as working premises, are distributed all over the building, thus making it difficult to implement the integral protection measures. The

Slika 4. Čuvaonica u dvorišnoj zgradi. Monoksil i kočija prekriveni su zaštitnim pokrivačima, a na policama je studijska arheološka građa.

space of the museum workshop is insufficient for bigger interventions so that the basic measures of cleaning and protecting are performed there. Due to all this, the entire holdings of the Museum undergo preventive protection of the items per exhibitions, which includes provision of the basic accommodation conditions and prevention of the action of harmful material. We see the solution in handling according to the museum concept which regards storages as spatial units of the Museum whose significance equals those whose function is the presentation of the material or its processing.